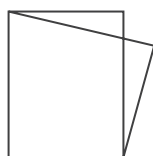

Replik: **Stil teori- og praksisspørgsmålet på en ny måde**

Lisbeth Haastrup,
lektor & Lars
Emmerik Damgaard
Knudsen, adjunkt,
Materiel Kultur
Didaktik, Aarhus
Universitet

Det danske uddannelsessystem bliver i disse år omfattende reformeret med henblik på at skabe en tættere sammenhæng mellem det, der læres og det, det skal bruges til. Derved adresseres et alment problem, idet uddannelsesreformerne søger at organisere uddannelserne gennem brobygninger mellem teori og praksis. Det gælder fx i folkeskolereformen fra 2013, hvor alle læringsmål formuleres som kompetencemål. Her skal eleverne ikke blot kunne eller vide noget, men lærerne skal

undervise efter, at eleverne skal kunne anvende det, de ved. Med gymnasiereformen fra 2005 skal eleverne opnå studiekompetencer og arbejde med tværfaglige forløb i et samspil mellem en teoretisk-analytisk og en praktisk-virkelighedsnær tilgang. Universitetsreformerne fra 2002 har betydet krav om øget samarbejde med omverden, en vægtning af entreprenørskab og en målrettethed af uddannelserne til hurtigere gennemførelse.

Replik: Stil teori- og praksisspørgsmålet på en ny måde

Fælles for alle disse reformer er en idé om, at hvis man tilstræber bestemte former for mål, så kan uddannelsen bygge bro over kløften mellem teori og praksis. De opfattes nemlig på én gang som forskellige og forenelige. Dette er en imidlertid én bestemt teori- og praksisforståelse, der ekskluderer andre. Fx at relationerne mellem teori og praksis også kan forstås som gensidigt udelukkende eller indlejret i hinanden. Disse forståelser eksisterer fortsat og bidrager med en mangfoldighed til uddannelserne. Men de trues af reformernes ensidige dyrkning af brobygning, som om det er den eneste måde, man didaktisk kan forholde sig til teori og praksis. En ambition om brobygning italesat udenfor uddannelserne selv risikerer altså, at mangfoldigheden i teorier, praksisser og deres relationer overses.

I forskningsprojektet "Brobygning mellem teori og praksis i professionsbacheloruddannelserne" i 2009-2012 undersøgte vi sammenhængene mellem frafald og teori og praksis i fire professionsbacheloruddannelser. I en del anden forskning præsenteres teori og praksis ofte som modsatrettede begreber, og denne konstellation har gennemsyret måderne, uddannelsessystemet har været struktureret og praktiseret på. Fx ved at teori og praksis har været lokaliseret på hvert sit sted sådan, at teori ofte betragtes som det, der læres på uddannelsesstedet, mens praksis er det, der gøres "i virkeligheden". Vores kvalitative undersøgelser pegede imidlertid på, at der blandt studerende, undervisere, praktikvejledere, institutioner og uddannelser var mange og meget forskellige opfattelser af teori og praksis hver for sig, og hvordan de er relaterede. Det centrale problem for professionsbacheloruddannelserne var overraskende

nok, at studerende, undervisere og praktikvejledere ikke oplevede afstande eller skel mellem teori og praksis. Tværtimod havde de opfattelser af, hvordan teori og praksis, ud fra netop deres position, relaterede sig til hinanden, og de gjorde det på højst forskellige måder. Problemet var heller ikke, at informanterne oplevede afgørende forskelle i måderne teori og praksis relaterer sig, men opfattede mere eller mindre deres egen som den eneste. Problemet var derimod, at de ikke havde et fælles sprog at tale om det i, at de kun i begrænset omfang mødtes med hinanden, og at det dermed var vanskeligt at bruge disse forskelle didaktisk til at diskutere, analysere eller perspektivere relationerne mellem uddannelses- og praktikstederne og mellem studerende, undervisere og praktikvejledere. Det fik os til at se, at teori og praksis ikke blot handler om viden, men også om kultur, dvs. hvordan vi til dagligt og på forskellig vis oplever en relation i mellem teori og praksis. Teori og praksis er nemlig også oplevelser, som vi deler med hinanden. De bliver altså også til som kulturelle strukturer i de former for uddannelsespraksis, som elever/studerende, undervisere og medarbejdere på modtagervirksomheder, hver især indgår i. Teori og praksis beskriver derved ikke blot forskellige vidensformer men er også kulturelle former, der er med til at bestemme de måder, hvorpå vi betragter vores fag, uddannelse og arbejde. Derfor foreslår vi at stille spørgsmålet om relationerne mellem teori og praksis på en ny måde: "Hvordan kan forskellige opfattelser af teori, af praksis og af deres relationer bruges didaktisk til at begrunde en uddannelses alsidighed med et fælles sprog for, hvordan disse kan forstås?". I bogen Teori-praksisdidaktik har vi valgt at arbejde filosofisk,

begrebsmæssigt med flere sameksisterende teori- og praksisforståelser for at kunne analysere det sammensatte og de til tider modsætningsfyldte tiltag og processer, hvor disse opfattelser mødes og brydes:

- *Dikotomi*: Teori og praksis udelukker hinanden i forskellige regimer, og en bro i mellem dem er logisk set udelukket.
- *Polaritet*: Der kan opstå broer mellem teori og praksis via afprøvning, som kan skabe handlingsanvisninger.
- *Fusion*: Teori og praksis er grundlæggende forenede i etisk bevidsthed om handlingsorientering, og en brobygning er ikke nødvendig.
- *Dialektik*: Teori og praksis er forskellige, men rettet mod erkendelse i relation til hinanden, og broer i mellem dem kan opstå som en gensidighed.

Brobygning mellem teori og praksis er i både den dikotomiske og fusionære teori- og praksisforståelse filosofisk og empirisk ulogisk. Hvorimod brobygning er en logisk mulighed at tilstræbe i både den polære og den dialektiske forståelse, men på meget forskellige måder. Mens den polære er handlingsanvisende ved at påvise sammenhænge mellem teori og praksis gennem hypoteser og afprøvning, som det fx ses i en evidensorienteret pædagogik (og deraf attraktiv for bestemte skoleforskere i dag), så er den dialektiske mestendels er analytisk og optaget af at forstå og beskrive frem for at foreskrive (og tiltrækkende for mange undervisere) lige som den dikotomiske. Til gengæld er den fusionære handlingsvisende gennem en professionel, etisk fordring og deraf meget attraktiv for mange studerende og praktikvejledere hovedsagligt på velfærdsuddannelserne.

Enhver af deltagerne i professionsbacheloruddannelserne skubber så at sige problematikken foran sig og overlader helst ansvaret for den til de andre parter. I vores feltarbejde blev det tydeligt, at det ofte blev overladt til den enkelte studerende selv at orientere sig og finde sig til rette med dette i løbet af sin uddannelse. Det er fx tilfældet, når de studerende veksler mellem undervisning på uddannelsesstedet og praktik på praktikstedet. For selvom disse forløb er en afgørende del af en professionsbacheloruddannelse, så varetages de af en praktikvejleder, der sjældent er inviteret ind på uddannelsesstedet til planlægning eller midtvejsmøder, har meget få timer til vejledning af den studerende og har ofte ikke den påkrævede efter- og videreuddannelse. Det betyder, at en uforholdsmæssig stor del af oversættelsesarbejdet mellem undervisningssted og praktiksted og mellem skiftende teori-praksisforståelser måtte foretages af den studerende selv.

På baggrund af vores analyser af professionsbacheloruddannelserne har vi udviklet en teori-praksisdidaktik. Den fokuserer på at igangsætte læreprocesser, hvor såvel studerende, undervisere og praktikvejledere og forskere kan bringes til at reflektere over, hvilke teori- og praksisforståelser de selv praktiserer hvor, hvornår og hvorfor, og hvilke forståelser andre bruger, samt om de kan inspirere hinanden. Konkret foreslår vi, at uddannelserne udnytter undervisningens og praktikkens situationer til at etablere kreative værksteder, hvor man kan diskutere, hvordan forholdet mellem teori og praksis i en given kontekst bliver til og kan forandres. Værkstederne er dermed tænkt som holdepladser på strategiske steder og tidspunkter i uddannelsesforløbet, som kan skabe rum for at arbejde

med, hvordan der uddannes, undervises, læres og samarbejdes.

Ideen er, at alle deltagere teoretisk, metodisk og empirisk skaber et kreativt rum for nye opfattelser af, hvordan de selv er en del af en faglig tradition og professionel praksis, hvordan det yder dem modstand, men også hvordan de kan eksperimentere med det. På denne måde foreslår vi med teori- og praksisdidaktikken at etablere kontekstafhængige værksteder og sociale læreprocesser, som er rettet imod at bringe de forskellige teori- og praksisforståelser ud over dem selv.

Teoriværkstedet

- *Fordybelse:* Fx i de lærerstuderendes fremlæggelser af praktikopgaver: Der forhandles, perspektiveres og udvikles forestillinger om relationerne mellem teori og praksis. Fremlæggelserne kan afspejle én tradition for at se teori og praksis.
- *Eksperimenter:* Fx i gruppearbejdet mellem studerende, der diskuterer og forhandler om, hvordan undervisningens indhold skal forstås, hvad de præsenterede teorier kan forklare, og hvordan de kan bruges til at analysere i gruppens case, empiri og felt.
- *Modstand:* Fx sygeplejerske bliver tvunget til at formulere eller reflektere over, hvad, hvordan, hvorfor man bruger teori til at sige noget bestemt om praksis, herunder hvilken relation mellem teori og praksis der således udtrykkes.

Metodeværkstedet

- *Fordybelse:* Fx under praktikopholdet hvor vejlederen i mesterlærelignende forhold praktiserer en måde at lære faget på, som står i kontrast til den måde, hvorpå man har lært det samme

på uddannelsesstedet.

- *Eksperimenter:* Fx at studerende under praktikken afprøver en model, programstruktur etc. i et undervisningsforløb og reflekterer over, modellen som et teoretisk udgangspunkt i forhold til forsøgets konkrete felt som empirisk og praktisk situering af undervisningen.
- *Modstand:* Fx hypotese-, test- og modelafprøvning hos ingeniørerne, der undersøger om produktet 'holder', hvordan og hvorfor herunder at reflektere over, om produktet kan sættes i produktion.

Empiriværkstedet

- *Fordybelse:* Fx Praktikstederne der giver de studerende specifikke opgaver med besked om, at de kan 'stikke en finger i jorden' for at finde ud af, hvordan man skal være og gøre i praktikken.
- *Eksperimenter:* Fx at eksperimentere med hvilke former for udtryk for elevens niveau, som den lærestuderende kan finde i en klasse.
- *Modstand:* Fx at finde ud af, hvordan man skal være som studerende, hvordan man taler, skriver, finder bøger, kontakter vejledere, hvor mange spørgsmål man må stille og hvor tit kan man pjække.

Her er et eksempel på, hvordan et sådant værksted kunne se ud. Signe er lærerstuderende, og hun reflekterer over sin brug af læringsstile i forbindelse med sin praktik. Citatet og situationen eksemplificerer, hvordan et metodeværksted kunne se ud:

"Jeg synes, da vi forberedte vores praktik, da havde vi al teorien med, vi havde lært, og vi gik rigtig meget op i læringsstile,

Replik: Stil teori- og praksisspørgsmålet på en ny måde

Derfor foreslår vi at stille spørgsmålet om relationerne mellem teori og praksis på en ny måde: **Hvordan kan forskellige opfattelser af teori, af praksis og af deres relationer bruges didaktisk til at begrunde en uddannelses alsidighed med et fælles sprog for, hvordan disse kan forstås?**

og vi skulle ud og prøve en masse teori af. Jeg havde et billede inde i hovedet, at seminariet ville have, at vi som nye lærere skulle ud, og så skulle vi være anerkendende. Der skulle ikke være så meget almindelig tavleundervisning. Det skulle være helt anderledes skole. Og så kommer vi ud, og så var det bare overheadet ikke ... Alt det her teori om, at det skulle være så åbent og anderledes. Sådan var det jo ikke ude i klassen. Og vi fandt hurtigt ud af, at det nyttede bare ikke noget. Alle de her ting hang ikke sammen. Teorien hang ikke sammen. Det vi havde planlagt var rigtig skidt, og da vi så kom tilbage igen, så bruger vi så teori på at reflektere over vores praktik” (Signe, studerende efter praktik).

Signe fortæller, hvordan hun og hendes medstuderende har tilrettelagt deres

praktikforløb via en fordybelse i teorien om læringsstile. De har på den baggrund eksperimenteret med at gennemføre læringsstile i undervisningen men erfarer, at læringsstilene ikke kunne omsættes så handlingsorienteret som først antaget. Deres erfaringer bar imidlertid præg af en tung modstand fra eleverne, som fører til, at de fordyber sig på ny, men nu i analyserne af, hvad det var deres praktikerfaringer handlede om. I et perspektiv af forskellige teori- og praksisformer er Signe og medstuderende vejledt til at anvende teorien om læringsstile i et handlingsorienteret, polært perspektiv og at eksperimenterer med en anerkendende undervisningsform. De oplever således efter praktikopholdet at have brug for at se sammenhængene mellem deres erfaringer og pædagogisk teori på en måde, hvor de ”bruger vi så teori på at

reflektere over vores praktik”. På denne måde veksler de studerende mellem de tre værksteder; så de både i forberedelsesfasen og efterbearbejdningen diskuterer, hvilke teoretiske, analytiske perspektiver, de skal planlægge og forstå deres praktik med. Under forberedelsen og gennemførelsen er de også metodisk bevidste og afprøver nogle bestemte måder at undervise på og noterer sig, hvordan eleverne reagerer på undervisningen og særligt på læringsstile, som de har eksperimenteret med. Kreativiteten i at erkende og overskride tilvante teori- og praksisforståelser knytter sig således ikke alene til at eksperimenterer med andre teori- og praksisforståelser, men også til at registrere, hvilke traditioner de observerede teori- og praksisforståelser trækker på, samt hvilken modstand situationen yder imod

Det fik os til at se, at teori og praksis ikke blot handler om viden, men også om kultur, dvs. hvordan vi til dagligt og på forskellig vis oplever en relation i mellem teori og praksis.

at forandre disse. Kreativiteten i teori- og praksisdidaktikken handler ikke nødvendigvis om at være original, nyskabende eller autentisk, men om at erkende og anerkende andre teori- og praksisforståelser ved at tage udgangspunkt i de givne situationer. Værkstedernes situering etablerer således et grundlag for en dialog mellem deltagerne, som kan være med til at tydeliggøre og evt. ændre relationer, opgaver og steder.

Hvilken betydning kan teori og praksisdidaktikken så have for uddannelsesreformerne? I både folkeskole-, gymnasie-, universitets- (og den her undersøgte) professionsbachelorreform kan forfattere til uddannelsesreformerne med

fordel blive tydeligere på, hvilke teori- og praksisforståelser de anvender, hvad de skal anvendes til og begrunde hvorfor. Vi foreslår også, at når man fx anvender former for læringsmål, så tager på sig som opgave at bruge flerheden af teori- og praksisrelationer til didaktisk at udnytte de forskellige undervisnings- og lærings-situationer, steder, fag og fagområder, der er på spil i uddannelserne i forskellige kombinationer.

På den måde kan uddannelsesreformerne til inspiration for politikere, forskere, uddannelsesledere og til studerende, undervisere og praktikvejledere blive til i et sprog, der fastholder, at der er forskellige måder at relatere teori og

praksis alt efter, hvor, hvad og hvem der deltager i de sammensatte læreprocesser på de forskellige uddannelser. I dette sprog kan man, som i en kulturanalyse, bygge bro mellem de forskellige teori- og praksisforståelser. Dette kan skabe en indsigt i, at uddannelse og undervisning intenderes og opleves som mange forskellige fænomener og strukturer, der i sig selv er en rigdom, som kan bruges aktivt til at gå konstruktivt ind i uddannelsernes processer og få alle deltagere, såvel elever og studerende, som undervisere og andre samarbejdspartnere med. ♦